

brupartners
.brussels

concertation économique et sociale
economisch en sociaal overleg

INITIATIEFADVIES

Energie- en waterarmoede

Advies behandeld door

Commissie Diversiteit - Gelijkheid van kansen -
Armoede, Commissie Huisvesting, Commissie
Economie - Werkgelegenheid - Fiscaliteit - Financiën

Advies behandeld op

8 juni, 19 oktober, 30 november 2023 en 1 februari,
27 maart 2024

Advies aangenomen door de Plenaire
vergadering op

18 april 2024

Brupartners bestaat uit 7 effectieve en 7 plaatsvervangende leden die **de representatieve werkgeversorganisaties (BECI)** vertegenwoordigen, 6 effectieve en 6 plaatsvervangende leden die **de representatieve middenstandsorganisaties** vertegenwoordigen, 2 effectieve en 2 plaatsvervangende leden die **de representatieve werkgeversorganisaties van de social-profitsector (BRUXEO)** vertegenwoordigen en 15 effectieve en 15 plaatsvervangende leden die **de representatieve werknemersorganisaties** vertegenwoordigen (6 ABVV, 6 ACV, 3 ACLVB).

BRUPARTNERS

Bischoffsheimlaan 26 – 1000 Brussel

Tel.: 02 205 68 68 – brupartners@brupartners.brussels – www.brupartners.brussels

Vooraf

In België had in 2021 meer dan één huishouden op 5 te kampen hebben met energie- en waterarmoede, zo blijkt uit de Barometer die werd opgesteld op initiatief van het Platform tegen Energiearmoede. In Brussel blijkt uit de cijfers dat meer dan een kwart van de huishoudens hiermee te maken heeft¹. Opeenvolgende crisissen (gezondheids crisis, oorlog in Oekraïne, energiecrisis) hebben de moeilijkheden van de Belgische gezinnen om in hun dagelijkse energiebehoeften te voorzien nog verergerd. Uit de cijfers blijkt dat vooral alleenstaanden, sociale huurders en eenoudergezinnen gevaar lopen. Deze drie categorieën zijn oververtegenwoordigd te Brussel in verhouding tot de andere gewesten.

Huurders zijn duidelijk kwetsbaarder voor energiearmoede: meer dan 33% van hen wordt ermee geconfronteerd, tegenover 14,8% van de eigenaars². In een recente studie in opdracht van de Koning Boudewijnstichting over kinderen die te lijden hebben onder materiële ontbering, werd vastgesteld dat kinderen van wie het gezin huurder is, meer risico lopen op ontbering dan anderen³. Toch merkt de Barometer ook op dat de ernst van de gemeten energiearmoede in het algemeen groter is voor huishoudens die een eigen woning betrekken dan voor huurders: meer eigenaars wonen namelijk in huizen die meer energie verbruiken⁴. Wat waterarmoede betreft, merken we op dat huishoudens, die een woning huren, meer worden getroffen omdat ze vaak in appartementen wonen en bijgevolg over geen regenput of waterput beschikken die hun verbruik van leidingwater zou kunnen verminderen⁵.

Uit de cijfers blijkt dat niet alleen huishoudens, die traditioneel in armoede leven, getroffen worden, maar dat "ook de middenklasse zwaar getroffen wordt door energiearmoede. Meer dan een derde van de huishoudens van de 'lagere' middenklasse (waarin vrouwen oververtegenwoordigd zijn) en meer dan 8% van de huishoudens in de 'centrale' middenklasse lijden onder energiearmoede"⁶. Veel personen doen daarom een beroep op het OCMW en de sociale diensten omdat ze hun energierekeningen niet kunnen betalen. Deze structuren worden ook vandaag nog steeds overstelpt door een groot aantal aanvragen.

Er moet bijzondere aandacht worden besteed aan bepaalde specifieke groepen die regelmatig het slachtoffer van discriminatie zijn, met name bij hun inschakeling op de arbeidsmarkt. We mogen niet vergeten dat een goede baan een belangrijke bescherming blijft tegen alle vormen van bestaansonzekerheid en dat de toegang tot werk daarom een centraal punt moet zijn in de strijd tegen bestaansonzekerheid.

Voor personen die reeds een hoger armoederisico lopen, kunnen de verschillende crisissen een vermenigvuldigend effect hebben en situaties met langdurige negatieve gevolgen creëren. Dit heeft vooral betrekking op jongeren, langdurig werklozen, zelfstandigen, personen met een handicap of waarvan de gezondheidstoestand hen kwetsbaarder maakt voor problemen, personen die in instellingen verblijven, eenoudergezinnen en minder zichtbare bevolkingsgroepen zoals migranten

---

¹ [Barometer van de energie- en waterarmoede 2023](#), Koning Boudewijnstichting.

² *Ibidem*.

³ [Kinderarmoede: nieuwe invalshoeken voor analyse](#), Koning Boudewijnstichting, 2023.

⁴ [Barometer van de energie- en waterarmoede 2023](#), Koning Boudewijnstichting.

⁵ [Barometer van de waterarmoede](#), Koning Boudewijnstichting, 2023.

⁶ « [Versterking van het sociaal energietarief](#) », Koning Boudewijnstichting, 2023.

zonder papieren of daklozen, maar ook precare werknemers en studenten met een baan. Deze groepen worden bijzonder blootgesteld aan moeilijkheden in verband met hun toegang tot rechten⁷.

Het dient gezegd dat de liberalisering van de energiemarkt er om verschillende redenen niet is in geslaagd om de prijzen te doen dalen. Vanuit conjunctureel oogpunt wordt vastgesteld dat de energieprijzen sterk zijn gestegen door speculatie, tekorten en de evolutie van de energieproductie. Bovendien genieten de meeste huishoudens momenteel niet van de laagste tarieven op de markt.

Toch moet worden opgemerkt dat de prijs van de energie die door de huishoudens wordt verbruikt, gelukkig daalt sinds eind 2022, zoals het Instituut voor Duurzame Ontwikkeling⁸ heeft vastgesteld. De koopkracht van de Belgen op energievak is teruggekeerd naar een hoger niveau dan in 2021. De impact van de crisis van 2022 is dus meer dan uitgewist.

Van de drie Belgische gewesten heeft Brussel de laagste elektriciteits-, gas- en waterprijzen. Toch onderging het watertarief in Brussel in 2022 ingrijpende wijzigingen. Voortaan geldt één tarief per m³ water, ongeacht de verbruikte hoeveelheid. Daarbij komt dat vanaf 2022 een verhoging met 15% wordt toegepast voor huishoudens van 2 personen. Tegelijkertijd werd een sociale tussenkomst ingevoerd voor personen met een RVT-statuu⁹.

Brussel telt het hoogste percentage personen die moeite ondervinden om hun energiefacturen te betalen. Wat ook de redenen zijn voor deze moeilijkheden (intrinsieke kostprijs van de producten, ontoereikend algemeen inkomen of te groot aandeel van andere huisvestingscomponenten), een sociaal energie- en waterbeleid is meer dan noodzakelijk in het Gewest.

Brupartners heeft daarom beslist om in het kader van de strijd tegen armoede te Brussel een initiatiefadvies over energie- en waterarmoede uit te brengen.

Advies

1. Algemene beschouwingen

1.1 Fundamenteel recht

Brupartners wijst erop dat toegang tot energie een fundamenteel recht is en bijdraagt tot een leven in overeenstemming met de menselijke waardigheid, zoals bepaald in artikel 23 van de Grondwet dat de economische, sociale en culturele rechten vastlegt.

1.2 Definitie van de concepten

Brupartners roept op tot een gemeenschappelijke definitie van energie- en waterarmoede. Momenteel is er namelijk geen gemeenschappelijk begrip voor alle betrokken spelers. Om het doelpubliek van de door te voeren maatregelen te bepalen, is het nodig om de situaties te identificeren die als "energie- en waterarmoede" kunnen worden omschreven. **Brupartners** vraagt om de definities

⁷ [A-2022-073-BRUPARTNERS](#).

⁸ « [Koopkracht en Energie, evoluties 1990-2023](#) », Instituut voor Duurzame Ontwikkeling, 2023.

⁹ Xavier May, « [Niet-naleving van het beginsel "de vervuiler betaalt" voor de waterprijs in Brussel](#) », *Brussels Studies*, 2023.

over te nemen die zijn voorgesteld door de Koning Boudewijnstichting¹⁰, en verwijst meer bepaald naar de drie dimensies van energiearmoede die de Stichting onderscheidt:

- de gemeten energiearmoede, die betrekking heeft op de huishoudens die een te groot deel van hun inkomen besteden aan energiefacturen, na aftrek van de kosten van huisvesting.
- de verborgen energiearmoede, waarbij het gaat om huishoudens met abnormaal lage energierekeningen die erop kunnen wijzen dat het huishouden zich beperkingen oplegt wat betreft zijn basisbehoeften.
- de aangevoelde energiearmoede, waarbij het gaat om huishoudens die verklaren dat ze aanvoelen dat zij energiearmoede kennen.

Deze drie dimensies maken het mogelijk om een voldoende brede waaier van situaties van energiearmoede te dekken.

De Koning Boudewijnstichting definieert waterarmoede als "de situatie waarin een persoon/huishouden zich bevindt die/dat geen toegang heeft tot een voldoende hoeveelheid water of water van een toereikende kwaliteit om in zijn basisbehoeften te voorzien: voedsel, persoonlijke hygiëne en huisvesting"¹¹. Er wordt tevens een onderscheid gemaakt tussen verborgen en aangevoelde waterarmoede.

1.3 Samenwerking tussen beleidsniveaus

Brupartners stelt voor om na te denken over een gecoördineerde aanpak met het federale niveau om het vraagstuk van de energie- en waterarmoede in bredere zin en op een doeltreffende en gecoördineerde manier aan te pakken. Een dergelijke aanpak zou op een aantal elementen betrekking moeten hebben, waaronder het bepalen, de beheersing en de transparantie van de prijzen, de voorwaarden voor toegang tot het sociaal tarief, de fiscale vragen en het beheer van het verbruik.

1.4 Cijfers en toekomstgerichte visie

Brupartners vindt het belangrijk om over zo duidelijk en recent mogelijke cijfers over energie- en waterarmoede te beschikken. Door de opeenvolgende crisissen verandert de situatie snel en dit moet kunnen worden gemeten. Het zou nuttig zijn om over cijfers te beschikken betreffende deze energie- en waterarmoede in functie van de verschillende zones te Brussel en in functie van het geslacht.

Brupartners is ook van mening dat het noodzakelijk is om over een toekomstgerichte visie op de energievraagstukken en over een planning op middellange en lange termijn te beschikken.

Brupartners moedigt de opstelling van een databank aan waarin alle bestaande premies, voordelen en sociale tarieven worden opgenomen, zodat de betrokken actoren zo effectief mogelijk hulp kunnen bieden aan personen die dit nodig hebben.

¹⁰ [Barometer van de energie- en waterarmoede 2023](#), Koning Boudewijnstichting.

¹¹ [Barometer van de waterarmoede](#), Koning Boudewijnstichting, 2023.

2. Bijzondere beschouwingen

2.1 Impact op de mentale en fysieke gezondheid

Brupartners vestigt de aandacht op de effecten van energie- en waterarmoede op de gezondheid, meer bepaald voor diegenen die reeds het meest kwetsbaar zijn. Deze effecten hebben een grote impact op de uitgaven voor het gezondheidsbeleid, zowel op korte termijn als op middellange en lange termijn.

Verschillende studies in Frankrijk hebben het verband tussen energiearmoede en gezondheid geanalyseerd. Hieruit blijkt dat huishoudens die te maken hebben met energiearmoede vaak oudere, slecht geïsoleerde woningen betrekken, minder uitgerust met dubbele beglazing, en waarbij één op twee woningen last hebben van schimmel. Deze energie-gerelateerde gezondheidsomstandigheden leiden tot meer chronische ziekten zoals chronische bronchitis, artrose (vooral bij oudere personen), angst en depressie, hoofdpijn, enz. Acute winterziekten zoals verkoudheden en keelpijn, griep en gastro-enteritis komen aanzienlijk vaker voor bij mensen die hieraan zijn blootgesteld¹². In dit verband is het belangrijk om op te merken dat zowel de fysieke als de mentale gezondheid worden beïnvloed¹³.

In een enquête van Solidaris zegt 31% van de deelnemers dat zij problemen hebben met vocht in hun woning, zoals doorsijpelend water en schimmel, en 34% vindt hun woning onvoldoende geïsoleerd vanuit thermisch oogpunt. De deelnemers halen dezelfde gezondheidsproblemen als hierboven aan. Dezelfde studie stelt dat "hoewel de kwestie van de huisvesting niet helemaal wordt vergeten door professionals van de gezondheidszorg, deze niet erg vaak met de patiënten wordt besproken"¹⁴.

Energiearmoede kan de getroffen personen dwingen om afwegingen te maken tussen essentiële uitgavenposten zoals voedsel of gezondheidszorg. Zo stelt men bijvoorbeeld een gebrek aan voedingsdiversificatie in de getroffen huishoudens vast. Al deze factoren samen laten de schadelijke effecten zien die energiearmoede kan hebben op de gezondheid van huishoudens die eronder lijden.

Zelfstandigen hebben gelijkaardige problemen. De opeenvolgende crisissen hebben ook een impact op hun mentale gezondheid. Een studie van Liantis van november 2022 vermeldt dat "de opeenvolging van crisissen (...) een abnormaal hoog stressniveau genereert en in stand houdt bij zelfstandige ondernemers"¹⁵. Het onderzoek stelt dat 65,7% van de ondervraagden zich dagelijks zorgen maakt over de toekomst van hun bedrijf. In een Welzijnsbarometer in opdracht van de federale overheid, gepubliceerd in december 2022, verklaarde een vijfde van de zelfstandigen dat hun geestelijke welzijnstoestand "slecht" was en 49% beschreef deze als "matig"¹⁶.

Net als de energie-gerelateerde problemen heeft een tekort aan water negatieve gevolgen. De getroffen personen kunnen "in de onmogelijkheid verkeren om zich te wassen, eten te bereiden, naar het toilet te gaan, te drinken of (hun) lichaam te verzorgen". En zelfs als er een beroep wordt gedaan

¹² « [L'impact de la précarité énergétique sur la santé, Synthèse de l'étude qui montre comment la privation de chauffage aggrave l'état de santé des ménages précaires](#) », Fondation Abbé Pierre, 2013.

¹³ « [Comment les Belges francophones perçoivent-ils l'incidence du logement sur leur santé ?](#) », Thermomètre Solidaris, Oktober 2023

¹⁴ « Comment les Belges francophones perçoivent-ils l'incidence du logement sur leur santé ? », Thermomètre Solidaris, Oktober 2023.

¹⁵ « [65 % maakt zich dagelijks zorgen over de toestand van hun bedrijf](#) », Liantis, 2022.

¹⁶ « [8 zelfstandigen op 10 hebben voldoende zelfvertrouwen ondanks de energiecrisis](#) », Resultaten van de eerste Welzijnsbarometer voor zelfstandigen van Acerta, besteld door de federale regering, 12 december 2022.

op de personen om hen heen om dit tekort te ondervangen, blijft de toegang tijdelijk en onzeker. Het betekent dat ze hun gewoonten moeten veranderen en een deel van hun verbruik moeten opgeven¹⁷. Voor deze mensen heeft "de stress veroorzaakt door de moeilijkheden een aanzienlijke impact op hun mentale gezondheid: angst, depressie, verlies aan eigenwaarde. Indien er voorheen reeds pathologieën aanwezig waren, dan worden deze alleen maar versterkt¹⁸". De getroffen personen zijn vaak afhankelijk van naasten om gebruik te maken van sanitaire voorzieningen. Alleenstaanden hebben er meer last van dan anderen, omdat ze niemand rond zich hebben die hen kan helpen¹⁹.

Gebrekkige isolatie en vochtproblemen kunnen de oorzaak zijn van schadelijke vervuilende stoffen binnenshuis. Bij Leefmilieu Brussel heeft de RCIB (regionale cel voor interventie bij binnenluchtvervuiling) tot doel de vervuiling in woningen op te sporen die de bron kan zijn van gezondheidsproblemen en "om boven op een medische diagnose ook een milieudiagnose te stellen om artsen te ondersteunen in hun zoektocht naar verklaringen voor de symptomen bij hun patiënten die in verband kunnen worden gebracht met hun woning"²⁰. Het verslag over het twintigjarige bestaan van deze cel vermeldt dat "tot eind 2020 3.051 onderzoeken waren uitgevoerd in alle 19 Brusselse gemeenten. De belangrijkste reden voor de aanvragen was het bepalen van de oorzaak van gezondheidsproblemen, maar vaak ook het opsporen van vocht- en schimmelproblemen". Dit zijn de meest voorkomende problemen waarmee deze cel te maken krijgt. In dit verband geeft het rapport van de cel aan dat een van de meest ingewikkelde adviezen om door te geven de noodzaak is om de woning dagelijks te verluchten en te ventileren en de woonruimtes te verwarmen.

Vanuit economisch oogpunt hebben deze gevolgen voor de gezondheid een reële impact. Een studie uitgevoerd door het 'Observatoire national de la précarité énergétique'²¹ in Frankrijk geeft een overzicht van de wetenschappelijke literatuur over dit onderwerp. In deze studie worden de kosten van slechte huisvesting voor het Franse gezondheidssysteem op 639 miljoen euro geraamd. Deze studie benadrukt ook de positieve impact van investeringen in energierenovatie op de gezondheidszorg. Het Franse Observatorium herinnert ook aan de cijfers voor het Verenigd Koninkrijk in een overzeese studie: volgens dit onderzoek kosten slechte huisvestingsomstandigheden aan het National Health System 2,3 miljard euro per jaar. Deze cijfers uit de buurlanden tonen aan dat energiearmoede aanzienlijke gezondheidskosten met zich meebrengt voor de samenleving.

In het licht van al deze vaststellingen vraagt **Brupartners** om bijzondere aandacht voor de gevolgen van energie- en waterarmoede voor de gezondheid en de kosten die deze met zich meebrengen. **Brupartners** roept de overheid bovendien op om haar preventiebeleid te versterken en een sectoroverschrijdende aanpak van het gezondheidsbeleid te hanteren, met name door rekening te houden met de impact van sociale determinanten op de gezondheid, waaronder de kwaliteit van de huisvesting.

¹⁷ Anne Delvaux en François Grevisse, « [Accès à l'eau et précarité hydrique en Région bruxelloise](#) », in *Précarités en Eau, Un état des lieux en Europe*, Parijs, Ined Éditions, 2021.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ [REGIONALE CEL VOOR INTERVENTIE BIJ BINNENLUCHTVERVUILING – RCIB, 20 jaar activiteiten](#).

²¹ Anne Delvaux en François Grevisse, « [Accès à l'eau et précarité hydrique en région bruxelloise](#) », in *Précarités en Eau, Un état des lieux en Europe*, Parijs, Ined Éditions, 2021.

Brupartners stelt voor om gezondheidsactoren bewust te maken van de schadelijke gevolgen die energie- en waterarmoede en een slechte huisvesting kunnen hebben voor de gezondheid van de patiënten.

Brupartners roept op tot een zo groot mogelijke ondersteuning van de geestelijke gezondheid van zelfstandigen, vooral deze van de jongsten onder hen, die tevens lijden onder de gevolgen van de crisissen.

Momenteel "is er geen informatiecampagne over de dienst RCIB omdat deze alleen toegankelijk is na medische doorverwijzing"²². **Brupartners** vraagt om meer te communiceren over het bestaan van de dienst RCIB en zijn opdrachten, zowel naar de burger als naar het personeel in de gezondheidszorg toe.

2.2 Sociaal tarief

Dankzij het sociaal energietarief kunnen veel huishoudens lagere kosten op hun energiefacturen genieten. De voorbije jaren werd de toegang tot deze voordelige tarieven op federaal niveau uitgebreid als reactie op de opeenvolgende crisissen. Vanaf 1 juli 2023 genieten de begunstigen van de verhoogde interventies echter niet langer dit sociaal tarief.

Wat de waterarmoede betreft, heeft het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in 1998 gekozen voor de oprichting van een Sociaal Waterfonds. "Dit fonds wordt gefinancierd door een bijdrage (...) die wordt ingehouden op elke kubieke meter die wordt gefactureerd", en de totale middelen worden vervolgens verdeeld over de OCMW's van elke gemeente, in verhouding tot het aantal inwoners van de gemeente die het leefloon ontvangen²³. De toekenning van de steun wordt overgelaten aan de OCMW's²⁴. De beschikbare fondsen maken het niet alleen mogelijk om de waterfactuur te betalen, maar ook om lekken te herstellen die verantwoordelijk zijn voor abnormaal hoge facturen²⁵. Bovendien genieten de begunstigen van het RVT-statuuat te Brussel sinds 2022 een sociaal watertarief, zoals hierboven vermeld.

Brupartners vindt het noodzakelijk om de voorwaarden voor de toegang tot het sociaal tarief en de ondersteunende maatregelen te onderzoeken. **Brupartners** vraagt om een analyse van deze voorwaarden zodat het tarief kan worden toegekend aan meer personen die in nood verkeren. In dit verband verwijst **Brupartners** naar de aanbevelingen van het Platform tegen energiearmoede dat wordt beheerd door de Koning Boudewijnstichting²⁶. Dit Platform beveelt onder andere aan om het sociaal energietarief toe te kennen op basis van het inkomen en niet enkel op basis van sociale statuten. Zo'n wijziging zou voorkomen dat er oneerlijke situaties ontstaan tussen huishoudens die niet hetzelfde statuut hebben maar waarvan het inkomen gelijkwaardig is. Tot slot wijst **Brupartners** erop dat hij reeds in een eerder advies heeft aangegeven dat de beperking van de sociale tussenkomst voor water tot de RVT-begunstigen te restrictief is²⁷. **Brupartners** stelt nogmaals voor om na te denken over een mechanisme dat het mogelijk maakt om een deel van de bevolking te bestrijken dat ten minste gelijk is aan het percentage van armoede of sociale uitsluiting, wat vandaag niet het geval

²² [REGIONALE CEL VOOR INTERVENTIE BIJ BINNENLUCHTVERVUILING - RCIB, 20 jaar activiteiten.](#)

²³ A. Delvaux en F.Grevisse, *op.cit.*

²⁴ *Ibidem.*

²⁵ <https://www.socialenergie.be/nl/water/sociale-maatregelen-en-bescherming/sociaal-waterfonds/>

²⁶ « [Het sociaal energietarief versterken](#) », Koning Boudewijnstichting, 2023.

²⁷ [A-2022-003-BRUPARTNERS](#)

is. Zo stelt **Brupartners** voor om het RVT-statuuut te gebruiken, maar ook om aan de consument de mogelijkheid te bieden om bij de operatoren een inkomensvoorwaarde te laten gelden die hem/haar toegang geeft tot de sociale tussenkomst²⁸.

Brupartners stelt eveneens voor om aandacht te besteden aan de situatie van de mede-eigendommen. Het sociaal energietarief, of het nu federaal of gewestelijk is, is niet beschikbaar voor bewoners van een appartementsgebouw met een gemeenschappelijke stookinstallatie, tenzij het een 'sociaal' gebouw is (beheerd door een sociaal vastgoedkantoor, een OCMW, een sociale huisvestingsmaatschappij, enz.) Het woningenbestand van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bestaat grotendeels uit woonblokken en appartementsgebouwen: 56,8% van de woningen bevinden zich namelijk in appartementsgebouwen²⁹. **Brupartners** is van mening dat de toegangsvoorwaarden in het geval van mede-eigendommen/gemeenschappelijke stookinstallaties moeten worden herzien.

Gelet op hun opdrachten van algemeen nut vraagt **Brupartners** dat ook de organisaties, die personen opvangen en/of huisvesten die voldoen aan de criteria voor het sociaal tarief, dit tarief zouden kunnen genieten.

2.3 Waterkostprijs

Sinds de wijziging van de waterprijs te Brussel in 2022 wordt het principe van "de vervuiler betaalt" niet gerespecteerd. Immers, de "Brusselse waterverbruikers betalen de hoofdmoot van de bestrijding van de overstromingen en de opvang en zuivering van het water in de Brusselse riolen", waarvan ongeveer de helft bestaat uit helder water en regenwater. "De waterverbruikers zijn evenwel niet verantwoordelijk voor de aanwezigheid van dit heldere water in de riolen, noch voor de noodzaak om overstromingen te bestrijden, en mogen volgens het principe "de vervuiler betaalt" bijgevolg niet worden verplicht om bij te dragen tot de kosten die deze fenomenen veroorzaken"³⁰.

Brupartners verwijst hier naar elementen die reeds in eerdere adviezen³¹ werden aangehaald, en herhaalt zijn standpunt dat:

- het niet normaal is dat elementen, die niet volledig gekoppeld zijn aan het waterverbruik, uitsluitend door middel van de facturering aan de verbruiker worden gefinancierd;
- de kosten voor het beheer/zuivering van regenwater moeten worden gedekt door een gewestelijke toelage en mogen niet aan de verbruikers worden aangerekend;
- de dekking van dit deel van de waterfactuur door middel van een gewestelijke toelage zou toelaten om de stijgingen van de waterprijs ten gevolge van veranderingen in de tariefmethodologie te beperken en zelfs teniet te doen.

2.4 Huisvesting

Toegang tot huisvesting is een noodzakelijke voorwaarde voor een waardig leven en een bepalende factor voor de toegang tot andere rechten. Dit grondrecht wordt gegarandeerd door artikel 23 van de

---

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ « [De energierenovatie van mede-eigendommen stimuleren](#) », Documentatienota, Centrale Raad voor het Bedrijfsleven, 2021.

³⁰ Xavier May, « [Niet-naleving van het beginsel "de vervuiler betaalt" voor de waterprijs in Brussel](#) », *Brussels Studies*, 2023

³¹ [A-2021-031-BRUPARTNERS](#)

Grondwet. **Brupartners** roept dan ook op tot een krachtige tussenkomst van de gewestelijke regering op het gebied van huisvesting.

Brupartners wijst nogmaals op het belang van een versnelde renovatie en isolatie van woningen om de energiekosten te verlagen en het comfort te verhogen. Energierenovatie is ook een bron van lokale werkgelegenheid. Het is de meest effectieve maatregel om energiearmoede te bestrijden.

In termen van waterarmoede is ook de kwaliteit van woningen essentieel. Verouderde installaties veroorzaken het vaakst waterlekken en ongewild oververbruik.

Er is tevens meer onderzoek nodig naar het verband tussen renovatie/isolatie, huurprijzen en energie- en waterarmoede. Om te voorkomen dat deze renovaties leiden tot buitensporige stijgingen van de huurprijzen, vindt **Brupartners** dat er ook maatregelen zullen moeten worden genomen om te zorgen voor een evenwicht tussen de voordelen van renovatiewerkzaamheden voor de huurders en verhuurders³².

In de enquête van Solidaris wijst een groot percentage van de deelnemers erop dat het overheidsbeleid op het vlak van de energieprestaties van gebouwen onduidelijk is. De meeste deelnemers aan het onderzoek geven tevens aan dat zij voorstander zijn van een vereenvoudiging van de procedures voor het verkrijgen van isolatiesubsidies. **Brupartners** vraagt een betere communicatie hieromtrent.

2.5 Genderanalyse

Brupartners vraagt om de nodige aandacht te besteden aan het gendervraagstuk bij de analyse van deze problematiek. Er is nood aan genderspecifieke gegevens over huisvesting in het Brussels gewest. **Brupartners** verwijst in dit verband naar de studie op vraag van de Raad voor de Gelijkheid tussen Vrouwen en Mannen over energie- en waterarmoede bij vrouwen in het Brussels gewest³³. Hierin staat met name te lezen dat "de groepen die het meest getroffen worden door energiearmoede in België in 2020 met name oudere alleenstaanden zijn, eenoudergezinnen, sociale huurders, personen met een laag inkomen en huishoudens die vervallen woningen betrekken. Inzake waterarmoede behoren eenoudergezinnen, 65-plussers, sociale huurders en personen met een laag inkomen tot de meest kwetsbare groepen". Welnu, vrouwen zijn oververtegenwoordigd in deze categorieën in het Brussels gewest. Zij worden bijgevolg *de facto* meer getroffen door deze vormen van bestaansonzekerheid dan mannen.

Brupartners verwijst naar de aanbevelingen in het kader van deze studie en vraagt om meer rekening te houden met de genderdimensie bij huisvestingsinitiatieven te Brussel in het algemeen, evenals in het kader van energierenovatie. **Brupartners** wijst erop dat sommige van de ingevoerde maatregelen genderneutraal kunnen lijken, terwijl ze in feite soms ongelijkheden verbergen.

2.6 Niet-opname van rechten

De complexiteit van de markt ingevolge de liberalisering ervan, het grote aantal betrokken spelers en het feit dat de toegepaste tarieven zeer moeilijk te begrijpen zijn, maken de toegang tot energie zeer ingewikkeld, waardoor de fenomenen van de niet-opname van rechten wordt versterkt.

³² Zie [A-2021-098-BRUPARTNERS](#)

³³ [Uitvoering van een voorbereidende studie met het oog op onderzoek over energie- en waterarmoede onder vrouwen in het Brussels gewest](#) – Memorandum of understanding.

Brupartners wil de aandacht vestigen op dit belangrijke fenomeen van 'niet-opname' (of geen gebruik maken van sociale rechten) door huishoudens die in aanmerking komen voor het sociaal tarief, dat verband houdt met de aanvraagprocedure, de hoge mate van dematerialisatie van de diensten en de administratieve stappen die nodig zijn om het sociaal tarief te bekomen. **Brupartners** stelt daarom voor om niet alleen de toegangsvoorwaarden in vraag te stellen, maar ook de praktische toegang tot deze rechten. **Brupartners** verwijst in dit verband naar de overwegingen in zijn advies over het Tweejaarlijks Verslag 2020-2021 over Armoede, Bestaansonzekerheid en Sociale uitsluiting³⁴ en "herinnert eraan dat de toegankelijkheid van openbare diensten voor alle burgers de essentiële voorwaarde is voor de doeltreffendheid van individuele rechten. Het is daarom belangrijk dat er wordt nagedacht over de manier waarop overheidsdiensten niet alleen crisissituaties, maar ook de verschillende individuele situaties van burgers kunnen beheren om te voorkomen dat er geen gebruik wordt gemaakt van rechten".

Brupartners herinnert ook aan zijn advies over het kader voor het waterbeleid³⁵, waarin hij de opmerking maakt dat "na de verhoging van de watertarieven in 2022 61,7% van de huishoudens, die recht hadden op de sociale tussenkomst, deze uiteindelijk hebben aangevraagd. Dit betekent dat 38,3% van de huishoudens die recht hadden op deze steun deze niet hebben ontvangen (d.i. meer dan 60.000 huishoudens)". In hetzelfde advies drong **Brupartners** er dan ook op aan om bijkomende inspanningen te leveren om zoveel mogelijk huishoudens, die voor deze sociale tussenkomst in aanmerking komen, aan te zetten om van dit recht gebruik te maken.

2.7 Digitale breuk

Brupartners vestigt de aandacht op het probleem van de digitale kloof in het kader van de energiecontracten. De goedkoopste contracten worden uitsluitend online aangeboden, waardoor deze voordelige tarieven ontoegankelijk zijn voor mensen zonder internettoegang en de nodige digitale vaardigheden. Deze situatie verergert alleen maar de problemen van personen die toch al een groter risico lopen op bestaansonzekerheid.

Brupartners vindt het essentieel dat energieleveranciers een hoogwaardige, efficiënte klantenservice aanbieden. Maar al te vaak zijn de ontvangen energiefacturen moeilijk te lezen voor de klanten die zich bijgevolg moeten kunnen wenden tot een bekwame dienst om antwoorden te bekomen op hun legitieme vragen. In deze context moedigt **Brupartners** de invoering aan van een verplichting om over kantoren te beschikken die voor het publiek toegankelijk zijn. Een dergelijke kwaliteitsvolle service zou ook de druk op de sociale diensten kunnen verminderen, die overladen worden met verzoeken om verduidelijking en uitleg.

Meer globaal genomen verwijst **Brupartners** naar zijn adviezen met betrekking tot de Tweejaarlijkse verslagen 2018-2019 en 2020-2021 over Bestaansonzekerheid, Armoede en Sociale uitsluiting, waarin de kwestie van de digitale kloof en de gevolgen ervan voor de meest precaire bevolkingsgroepen breder aan bod komen³⁶.

³⁴ [A-2022-073-BRUPARTNERS](#)

³⁵ [A-2023-026-BRUPARTNERS](#)

³⁶ [A-2020-030-BRUPARTNERS](#) en [A-2022-073-BRUPARTNERS](#).

2.8 Openbare leveringen

Brupartners roept op tot een debat over de openbare energievoorziening, met verplichtingen inzake openbare dienstverlening en op sociaal vlak. Het doel zou zijn om eerlijke en transparante prijzen te garanderen, winsten te herverdelen en prioriteit te geven aan hernieuwbare energie als onderdeel van een billijke transitie. Het doel zou zijn om een reeks sociale diensten aan te bieden, met name wat betreft de toegang tot diensten. Een analyse van de ervaringen in het buitenland moet toelaten om de relevantie en de economische haalbaarheid van een dergelijk systeem in het Brussels gewest te beoordelen.

2.9 Doeltreffendheid van de Brusselse beschermingsmaatregelen

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is de afsluiting van de toevoer van water voor huishoudelijk gebruik verboden sinds 2022³⁷.

In 2022 werd in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tot 525 elektriciteits- en 408 gasafsluitingen bevolen door een vrederechter (in totaal 933 afsluitingen). Ter vergelijking: in 2019 waren dat er 1685³⁸. De jaren 2020 en 2021 leveren geen relevante cijfers op, aangezien dergelijke afsluitingen in 2020 verboden waren omwille van de COVID-19-pandemie en er in 2021 bijgevolg opnieuw afsluitingen plaatsvonden. Ondanks de hoge prijzen in 2022 werd het aantal afsluitingen dus beperkt dankzij het Brusselse beschermingssysteem.

Brupartners steunt de nieuwe voorwaarden voor toegang tot het statuut van beschermde afnemer, waardoor personen dit statuut kunnen genieten zodra ze hun eerste herinnering ontvangen om een energiefactuur te betalen, zonder dat ze hoeven te wachten tot er een formele aanmaning wordt gestuurd. Dit zorgt ervoor dat de betrokken huishoudens niet te veel schulden opbouwen vooraleer het mechanisme in werking treedt.

Wat de ondernemingen betreft, merkt **Brupartners** op dat er tijdens de crisis energieprijzen zijn ingevoerd, maar dat er helaas weinig gebruik van is gemaakt³⁹. **Brupartners** vraagt om na te denken over een nieuw beschermingsmechanisme dat aangepast is aan de zelfstandigen.

*
*   *

---

³⁷ [Juridische beslissing om de watertoevoer af te sluiten | Social Energie](#)

³⁸ Bron : Inform Gas-Elek.

³⁹ Op 15 januari 2024 waren er 1174 compensatoire energieprijzen toegekend.